

Cerkev – pribežališče za sove? Churches – sanctuaries for owls?

Še sam ne vem zakaj, toda moja predstava sov je že od nekdaj povezana s cerkvami kot njihovimi prebivališči, dasiravno sove v cerkvi še nikoli nisem videl. Ko pa sem se začel nekoliko bolj poglobljeno zanimati za sove sem spoznal, da so prava gnezdišča pravzaprav stara gnezda, trhla, že napol pravljična drevesa, skalne razpoke itd. Toda ta povezava med sovami in cerkvami v meni kljub temu ni splahnela. Zato sem se odločil, da v letu 1986 obižem vse cerkve na Ljubljanskem barju in pridem stvari vsaj v tem delu Slovenije do dna.

Ideja je eno, realizacija pa na žalost drugo. Z župnikom župnije Preserje nekako nisem našel skupne besede, tako da so ostale cerkve od Podpeči do Borovnice nepregledane. Po drugi strani pa sem v Iški župniji lahko pregledal vse cerkve do Visokega, ki je od barja oddaljeno že slabe pol ure vožnje z avtom.

Z iskanjem sem začel, kakor je razvidno tudi iz seznama, prvega aprila, v zadnji cerkvi pa sem bil 28. aprila. V teh 28 dneh sem pregledal vsega 26 cerkev. Pri tem sem se osredotočil le na zgornje, zapuščene (ponekod niti niso tako zanemarjeni in pozabljeni) prostore cerkev. To so podstrešja nad ladjami, zvoniki in strehe oz. konice nad zvoniki. V nekaterih cerkvah je bil zelo otežkočen dostop do podstrešja (možen le z lestvijo in z odkrivanjem strehe), tako da le-teh nisem pregledal na cerkvi v Mali Ligojni, v Tomišlju in na Visokem.

Rezultati pa... V nobeni od 26 cerkev nisem našel sove. Le v treh sem nalezl na sledove - na izbljuvke, ki pa zanesljivo niso bili iz leta 86. Zanimivo je tudi, da domačini, ki živijo ob cerkvah, v večini primerov niso vedeli povedati, kdaj so nazadnje videli ali slišali v njihovi cerkvi sovo. Izjema je le cerkev v Kremenici. Tu so po besedah mežnarja do pred dvema letoma sove še gnezdile, leto kasneje pa jih je pregnala zima. Za cerkev na Sarskem

in na Visokem od domačinov nisem dobil informacij.

O verodostojnosti in teži tovrstnih podatkov so mnenja različna, zato rej svojega ne bom vsiljeval. Napišem pa le, da domačini okoli cerkev, v katerih sem našel izbljuvke (ki so bili stari največ dve ali tri leta), niso v teh letih opazili nobenih sov. Vedeli so, da so nekoč bile, ali pa še to ne.

Tudi drugih ptičjih vrst sem pričakoval več. Verjetno bi jih tudi bilo, ko bi stikal kakšen mesec ali dva kasneje. Tako pa so v tem obdobju tu gnezdili le golobi in kavke. Sicer pa po pripovedovanju domačinov kaj dosti več pernatega tudi ni v njihovih cerkvah.

O vzrokih zakaj je situacija takšna, žal ne morem napisati kaj dosti. Za takšno stvar bi potreboval najmanj še podatke o gnezdilcih v cerkvah pred desetimi, dvajsetimi leti, katerih pa nisem dobil, ker verjetno niti ne obstajajo.

V splošnem lahko napišem naslednje. Večina cerkev je dobro vzdrževana in redno čiščenih, kar je gotovo v prid ljudem, manj pa ostalim uporabnikom teh prostorov. Naketere imajo celo žičnate mreže na večjih odprtinah, ki pticam onemogočajo vstop. Kot drugo pa se tu gotovo kaže tudi splošen trend nižanja števila osebkov vrst, ki se težko tako hitro prilagajajo spremembam, kot jih narekuje človek.

Ob koncu naj se zahvalim za pomoč župnikom iz župnij Vrhnika, Notranje gorice, Brezovica, Tomišelj in Ig. Zahvala gre tudi tov. Šeretu, ki mi je pomagal iskati stare podatke o sovah v cerkvah.

SEZNAJ PREGLEDANIH CERKEV V LETU 1986

- Vrhnika (1.4.1986) št.-I
-cerkev nedavno prenovljena, na linah mreže
- Sveta trojica (1.4.1986) št.-II.
-v zvoniku in na podstrešju kavka-znaša gnezdo
-mežnarica se ne spomni, da bi kdaj tu gnezdile sove
- Sinja gorica (1.4.1986) št.-III
-okno v zvoniku odprto
-mežnar pravi, da so včasih tu gnezdile postovke, lani pa kavke. Za sove ne ve nič
- Blatna brezovica (2.4.1986) št.-IV
-cerkev odprta
-mežnarica se spomni le postovk, ki so včasih gnezdile tu
- Verd (2.4.1986) št.-V
-cerkev odprta
-v konici zvonika netopir
-mežnar pravi da sov tu že dolgo ni več
- Stara Vrhnika (2.4.1986) št.-VI
-cerkev ima dosti odprtih
- Velika Ligojna (4.4.1986) št.-VII
-cerkev odprta
- Mala Ligojna (4.4.1986) št.-VIII
-cerkev odprta
-okoli zvonov leta šmarnica
-v konici zvonika netopir
-do podstrešja ne pridem
- Ig (8.4.1986) št.-IX
-v zvoniku kavka-znaša gnezdo
-na podstrešju golobi-gnezda z jajci
-na podstrešju netopirji
- Kremenica (8.4.1986) št.-X
-cerkev odprta
-mežnar pravi, da so sove gnezdile vsako leto, lani pa jih je pobrala zima. Letos jih je menda zopet slišal okoli zvonika
-v cerkvi ni niti izbljuvkov
-v konici zvonika netopir
- Dobravica (8.4.1986) št.-XI
-v zvoniku in na podstrešju so izbljuvki, a so stari (izsušeni, tako da razpadajo v rokah). V zvoniku tudi še nekaj puha in perja
- Visoko (10.4.1986) št.-XII
-cerkev odprta (nadmorska višina okoli 600 m)
-do podstrešja ne pridem
- Golo (10.4.1986) št.-XIII
-line na zvonike zaprte
-v zvoniku staro gnezdo tipa pastirice
- Sarsko (10.4.1986) št.-XIV
-v zvoniku nekaj starih izbljuvkov in nekaj puha, podstrešje prazno
-po celi cerkvi veliko iztrebkov nekega sesalca
- Tomišelj (10.4.1986) št.-XV
-cerkev razsvetljena z elektriko v vsakem vogalu
-do podstrešja ne pridem
- Strahomer (10.4.1986) št.-XVI
-cerkev odprta
-mežnar pravi, da so sove za cerkvijo v gozdu
- Podkraj (10.4.1986) št.-XVII
-cerkev odprta
-pod strešno kritino vrabci-znašajo gnezda
-mežnar pravi, da so do pred 15 let tu gnezdile postovke
- Brezovica (17.4.1986) št.-XVIII
-cerkev odprta
-pod ostrešjem vrabci
- Dragomer (17.4.1986) št.-XIX
-cerkev odprta
-nekaj starih vej, ki so bile včasih verjetno del gnezda
- Log (17.4.1986) št.-XX
-cerkev ima odprto eno okno
- Notranje gorice (17.4.1986) št.-XXI
-cerkev dobro obnovljena in dobro vzdrževana
- Vnanje gorice (17.4.1986) št.-XXII
-v zvoniku in na podstrešju nič
-v konici zvonika stari izbljuvki
- Matena (28.4.1986) št.-XXIII
-v zvoniku dve gnezdi golobov z mladiči
-pod ostrešjem vrabci
- Iška vas (28.4.1986) št.-XXIV
-v zvoniku dve stari gnezdi tipa pastirice
-v zvoniku razbito golobje jajce
- Cerkev pri Iškem vintgarju (28.4.1986) št.-XXV
-cerkev odprta
- Pijava gorica (28.4.1986) št.-XXVI
-cerkev odprta

SUMMARY

In April 1986 the author examined 26 churches in the area of Ljubljansko barje (Moor) in order to establish how many owls breed there. He found no breeding owls in them, but he discovered, in three different churches, some pellets which were, however, not from the current year. The article is supplemented by the report on a survey carried out in 1977, by which Iztok Geister tried to establish the number of breeders in church buildings throughout Slovenia. Although he had handed out questionnaires to 675 various priests, he received only 84 answers, and even those of almost no value at all.

*Tome Davorin
61000 Ljubljana, Jamova 66*

DODATEK

Naj temu zanimivemu zapisu dodam še svojo izkušnjo s popisovanjem cerkvenih gnezdk. Leta 1977 sem preko Zavoda SRS za spomeniško varstvo izvedel anketo o gnezdkah na cerkvenih objektih. Vprašalniki so bili razposlani na 675 župnijskih naslovov (kolikor je župnijskih cerkva v Sloveniji, odgovori pa naj bi se nanašali tudi na podružnične cerkve). Odgovorilo je 84 anketirancev ali 12,4%. Vprašalnik je poleg splošnih podatkov ločeval vrsto objekta na cerkev, župnišče in znamenje ali kapelico s podrobnejšim opisom objekta. Sistematski del je predvideval postovke, sove, hudournike, lastovke, kavke in druge ptice, netopirje in žuželke, ločeno na stalno in občasno pojavljanje. Gnezdk v letu 1977 je bilo potrebno navesti vrstno. Na koncu je bilo mogoče podrobno opisati posamično gnezditev.

Izkazalo se je, da župniki slabo poznajo ptice, nekateri pa so zaradi pomanjkanja časa ali nejevolje zaradi

nadlegovanja odgovorili kar takoj, ko so prejeli vprašanja (v marcu), namesto da bi z odgovorom počakali do konca gnezditvenega obdobja.

O sovah sem zbral 21 podatkov: lesna sova (3), čuk (9), pegasta sova (2), veliki skovik (1) in "sove" (3).

Povedano docela potrjuje dokaj klavrno sliko o pogostosti sov v cerkvah, kakor ta izhaja iz Tometove raziskave. Primerjava je zanimiva zaradi časovne razmaknjenosti, zasedenost pa kljub nič manjši radovednosti ni nič večja kot pred 10 leti. Izziv bo seveda ostal, najbrž vse dotlej, dokler bodo po naših holmih stali božji hrami, čeravno v tem prelomnem trenutku le malokdo verjame, da se bodo še kdaj vrnil tisti "dobri stari časi južne postovke", ki je, kot je znano, še pred nekaj desetletji gnezdila po cerkvah kar v kolenjih. *Iztok Geister, 64202 Naklo, Pokopališka 13*

Skrivnostna fotografija Mystery photograph

V prejšnji številki objavljeni posnetek nimfice *Nymphis hollandicus* je marca 1986 v Ankaranu napravil Miran Gjerkeš. Ta vrsta avstralske papige je med gojitelji zelo priljubljena. Nimfica je bila ob opazovanju zaupljiva, negibno je čemela v hrastu in se občasno oglašala. Ne kod ne kam, je let neznan. Urednik

